

неможливо, але кожному варто замислюватись, яких зусиль він особисто може докласти, з метою подолання та викоренення зі своєї свідомості правового нігілізму та ставати на захист прав людини, бо це під силу кожному!

Список використаних джерел

1. Стрілко Дмитро. Правовий нігілізм та шляхи його подолання в сучасних умовах. Підприємництво, господарство і право. №3. 2021. С. 216-220.
2. Шитий Станіслав, Бондаренко А. Причини правового нігілізму та шляхи його подолання в Україні. Підприємництво, господарство і право. №2. 2017. С. 235-239.

Пукало Т. І.

*студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного
університету
Науковий керівник: к.ю.н., доцент,
доцент кафедри теорії та історії
держави і права ЗУНУ
Кравчук В. М.*

ПРАВОВИЙ МЕНТАЛІТЕТ ЯК РУШІЙНА СИЛА ЗМІЦНЕННЯ ДЕРЖАВНОСТІ

Термін “менталітет” (або ментальність) походить з латинського слова “mens”(mentis), що в перекладі означає “розум”, “мислення”, “душевний склад” [1] і являє собою сукупність психічних, інтелектуальних, релігійних, естетичних і т. ін. особливостей мислення народу, соціальної групи або індивіда, що знаходять свій вияв у культурі, мові, поведінці [2]. По своїй суті, ця ієрархічна система визначає загальну направленість, мету та мотиви життєдіяльності людей в суспільстві. У кожного народу є певні особливості, що інтегрують його темперамент, характер та культуру. В залежності від галузі знань, в якій ця категорія вживається, існує політичний, економічний, правовий та ін. менталітет [3, с.62]. З’явившись не так давно, як зауважує І. Коваль, «поняття “правовий менталітет” нині посідає чільне місце в когорті категорій правових наук» [4, с.158].

На думку В. Кравчук, цілком логічно розрізняти правовий менталітет соціальної спільності і правовий менталітет конкретної особи, який дослідниця розуміє «як систему її життєвих координат, установок, уявлень і поглядів на правову реальність, що виявляється у її правовій позиції та поведінці» [5, с.282].

Правовий менталітет, як і інші види менталітету, проявляється в емоціях, вербалізації та поведінці. Наприклад, емоції людини можуть

виявлятися в обуренні, схваленні/несхваленні діяльності правоохоронних органів, нещодавно прийнятого закону, рівня злочинності та методів боротьби з нею. Завдяки мові населення постійно отримує і сприймає інформацію щодо права від інтелектуальної або провладної еліт, підсвідомо спрощуючи її для сприйняття завдяки мовленнєвим концептам.

Характерними ознаками правового менталітету, як слушно стверджує М. Черкас, є: історичний характер; стійкість; наявність певної достатньо сталої системи правових уявлень, архетипів, звичок, реакцій певної етнокультурної спільноти, яка й відображає правову реальність; показує ставлення особистості чи групи людей до законодавства, державної влади; виконує регулювальну роль у процесі правотворчості та правореалізації, впливає на поведінку індивідів, національних та інших соціальних груп, класів, усього населення держави [6, с.95].

Для загальнотеоретичної характеристики правового менталітету також варто визначити його основні функції. Зокрема, І. Коваль вказує такі основні функції [4, с.160-161]:

- функція регуляції;
- функція підтримки ідентичності (самоусвідомлення людиною себе та своєї ролі у правовій сфері);
- функція захисту (захист цінностей, позиції, права особистості чи групи), яка полегшує обґрунтування власної поведінки та критику інших;
- функція гомеостазу, котра допомагає групі підтримувати стабільність внутрішнього суб'єктивного світу групи, перетворюючи незрозуміле й дивне у звичайне і незаперечне;
- функція інтеграції (менталітет спонукає до об'єднання різних соціальних спільнот за ідентичністю форм правового мислення та поведінки індивідів);
- пізнавальна функція (сукупність образних юридичних знань, що є результатом інтелектуальної діяльності та психіки індивіда, адже людина пізнає право через ментальні складові свого мислення);
- функція категоризації (розмежування та упорядкування правової дійсності);
- оціночна функція (усвідомлення/неусвідомлення значення отриманих знань у конкретній ситуації чи на майбутнє з погляду індивіда, групи, суспільства);
- регулятивна функція, що синтезує джерела правової активності, результатом чого може стати поведінкова реакція у вигляді правомірної або протиправної поведінки;
- комунікативна функція (правовий менталітет упродовж віків передається доволі стабільно і одним із засобом передачі є мова,

яка відіграє основну роль у формуванні ментальності й передачі основних цінностей особистих установок);

– функція захисту (збереження набутих в минулому етноісторичних правових цінностей);

– також функції упорядкування, стабілізації, консервації правовим менталітетом правової свідомості. Під час упорядкування, стабілізації, консервації правова свідомість індивіда дещо трансформується і частково відкладається за рівнями правового менталітету. Щось осідає на свідомому рівні правового менталітету, а щось переходить на несвідомий. Як наслідок, створюється відповідний зв'язок, за якого юридична стаціонарність правосвідомості залежить від якості складу правового менталітету, ступеня розвитку духовно-психологічних структур.

З перелічених функцій, основними вважаємо функції категоризації, регуляції, підтримки ідентичності, захисту, гомеостазу.

Український правовий менталітет має певні особливості, що тісно пов'язані з історичними передумовами його виникнення, розвитку і становлення. Вони спричинені тим, що Українська держава майже увесь час свого існування перебувала у складі інших держав, внаслідок чого національна правова культура не мала умов для свого природного розвитку.

Базисні ознаки українського правового менталітету втрапили під вплив російської ментальності, коли наша держава знаходилася у складі Радянського Союзу. Насаджена московитами “колективізація” суспільної свідомості викорінювала будь-які паростки індивідуалізму, щоби наблизити спосіб мислення українців до російського.

Визначальною при формуванні та ідентифікації правового менталітету українців є релігія, а саме взаємовідношення правового менталітету і релігії. Та й релігія впливає на сам менталітет в цілому.

Як зауважує Вікторія Кобко-Одарій, на початковій стадії формування права, його значну частину складають насамперед релігійні норми [7, с.169]. Згодом їх переносять у чинне право методом санкціонування, вони стають офіційними та отримують захист з боку державної влади. Релігія виступає первісним суспільним регулятором, своїм авторитетом закріплюючи певний обсяг дозволеної або небажаної поведінки для суспільства та наділяє його характером належного. Біблія, Коран, Тора, Авеста та інші сакральні тексти встановили основи особистих, майнових та інших відносин всередині соціуму.

Український менталітет не можливо зрозуміти, якщо не заглиблюватися в релігійні цінності. Право протягом всієї історії української державності органічно пов'язане з релігією, яка відіграла важливу роль у формуванні та розвитку українського права та правосвідомості. Християнство сильно вплинуло на культуру українського народу та замінило багатьом поколінням українців

інститут державності, оскільки всі соціальні рухи, визвольні війни, повстання мали на основі релігійний підтекст.

З релігійністю пов'язана схильність до ідеологізації, тобто погляд на націю як на щось високе, що шукає способи свого прояву зусиллями обраних (інтелігенції, героїв нації). І основі цієї ідеологізації лежить віра в щасливе майбутнє та щастя, на яке заслуговує український народ, який багато чого пережив та натерпівся у ході своєї історії.

Сама ж Західна Україна формувалася під впливом греко-католицької церкви в той час, як на Східній Україні свій вплив вершили православна церква та державно-владні структури, що стали фортецею консерватизму та причиною антиукраїнських настроїв. На Західній Україні, яка тривалий час перебувала у складі Польщі та Австро-Угорщини, в неабиякій мірі греко-католицька церква допомогла українському народові зберегти свою індивідуальність та цілковито не відійти від західної культури [7, с.171].

Релігійність визначає унікальність української душі, її прагнення до цілісності і деяку відчуженість від мирських справ. Однак, релігійність слов'янського народу доволі специфічна. Православний принцип соборності наклався на громадський спосіб життя, закріпив колективістську природу національного характеру з усіма її позитивними та негативними наслідками. Православ'я виховувало в українців такі якості, як жалісливість, мрійливість, милосердя, емпатію, безкорисливість, дружелюбність.

Висновки. Правовий менталітет відображається у ставленні особистості чи групи людей до законодавства, державної влади, фактично впливаючи на розвиток держави і права в цілому. Вивчення правового менталітету допомогло б здійснювати законотворчу та правозастосовну діяльність більш ефективно і раціонально задля збагачення та зміцнення українського правового менталітету, де значною мірою відображалися справедливість, рівність та гуманність. Український менталітет тісно пов'язаний з історичним розвитком та становленням української державності, що сильно впливає на засади побудови держави і права сьогодні, тому ми повинні викоринити все чуже нам, насаджене московією.

Список використаних джерел

1. Галушко К.Ю. Ментальність, менталітет. Енциклопедія історії України. Т.6 Ла-Мі / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К.: В-во "Наукова думка", 2009. 790 с. URL: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Mentalist

2. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000 / уклад. та голов. ред. В.Т. Бусел. Київ – Ірпінь: Перун, 2005.
3. Скуріхін С.М. Правовий менталітет: структура та види. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. №3. С. 61-64.
4. Коваль І.М. Правосвідомість особи як критерій визначення її правового менталітету. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. 2015. №825. Серія «Юридичні науки». С. 155-161.
5. Кравчук В.М. Правовий простір особи та правовий менталітет. *Порівняльно-аналітичне право: Електронне наукове фахове видання*. 2016. № 4. С. 281-283. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/6753/1/84.pdf>
6. Черкас М.Є. Правовий менталітет як складова правосвідомості: особливості становлення та розвитку в Україні. *Право та інновації*. 2018. № 3 (23). С. 95-96.
7. Кобко-Одарій В.С. Вплив релігії на правовий менталітет (український дискурс). Юриспруденція сьогодні: між апологією і креативністю. Пам'яті проф. Ю.М. Оборотова: (до 75-річчя від дня народж. д.ю.н., проф. Ю.М. Оборотова): матер. Міжнар. наук.-практ. конф.(Одеса, 17 верес. 2021 р. / Нац. ун-т «Одеська юрид. академія»; за заг. ред. А. Ф. Крижановського. Одеса : Фенікс, 2021. С. 168-172.

Рацин В. І.

*студент юридичного факультету
Західноукраїнського національного
університету
Науковий керівник: к.ю.н., доцент,
доцент кафедри теорії та
історії держави і права ЗУНУ
Подковенко Т. О.*

УКРАЇНСЬКИЙ МЕНТАЛІТЕТ: ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Менталітет завжди був і залишається суттєвою складовою кожного народу, адже саме завдяки йому люди можуть триматися разом, розвивати себе та країну, досить часто він допомагає зрозуміти культуру, світобачення, звички й дії як у історичних аспектах так і сьогодні. Сам менталітет проходить довгий та нелегкий шлях формування, на нього впливає чимало чинників, наприклад таких як різні історичні події: війни, переселення, гострі протистояння, котрі в подальшому перетворюються у певне підсвідоме бачення чогось усім народом.